

Befogadás vs. kitaszítás –
Az idegen asszonyok elbocsátásának esete
Ezsdrás-Nehémiás korában

JENEI PÉTER

református teológus, vallástanár, posztdoktor kutató
University of Pretoria / Debreceni Református Hittudományi Egyetem
peter.jenei83@gmail.com

Az asszír és a babiloni szuperhatalmak új reneszánsza a vaskori Palesztina miniatűr államainak általános összeomlását eredményezte a korszak végeztével. A politikai határok újrarajzolása, a tömeges deportációk és az agresszív asszimilációs politika alkalmazása számos népi, nemzeti identitás folytonosságának megszakadásához és felolvadásához vezetett. Az általános tendenciák közepette valóságos történelmi paradoxonnak tűnik a júdeai közösség megmaradása, hazatérése és újjáéledése a perzsa kor hajnalán. A történelmi háttér figyelembevételével nem meglepő, hogy Ezsdrás és Nehémiás könyvei máig felfokozott tudományos érdeklődés kereszttüzeiben állnak; a könyvek leírásai egy olyan kritikus korszakot reprezentálnak, amelyben az identitás elvesztése vagy megőrzése forog kockán. Amikor ilyen nagy a tét, a végeredmény is zavarba ejtő. Egyrészt a megmaradás érdekében tett példátlan erőfeszítések nyomán Ezsdrásnak és Nehémiásnak sikerül a fogság utáni közösség belső szilárdságát megteremteni és a túlélést biztosítani, másrészt viszont a jellemző identitás kétségbeesett fenntartása törvényszerűen a nyitottság szigorú elutasítását vonta maga után. Vagy mégsem?

Ezsdrás és Nehémiás forradalmi intézkedései közül továbbra is a vegyes házasságok felbontására irányuló intézkedések a legvitatottabbak. Az Ezsdrás 9–10. és a Nehémiás 13. fejezeteiben az idegen asszonyok elbocsátása érdekében tett szigorú lépések háttérének megértése máig kihívás elé állítja a tudományos kutatást, az idevágó szakirodalom növekvő áradata még mindig egy dinamikus alakuló kutatási területről árulkodik. A tudományos konszenzus kialakulását minden bizonnyal az a tény akadályozza, hogy a leírások alapján végső soron nem lehet egyértelműen eldönteni, hogy az Ezsdrás-Nehémiás korabeli vegyes házasságokkal szemben történő szigorú intézkedések univerzális, avagy inkább partikuláris problematikáról árulkodnak-e. A szövegekből már azt is nehéz kikövetkeztetni, hogy tulajdonképpen mi is az az eredendő rossz ezekben a vegyes házasságokban, ami törvénybe ütközik, és amiért azonnali hatállyal el kell bocsátani ezeket az idegen asszonyokat, még nehezebb azonban annak eldöntése, hogy a vegyes házasságok létrejötte vajon eleve képtelenség, vagy csupán egy konkrét, Ezsdrás-Nehémiás korabeli defektív gyakorlat ellen történik meg a radikális fellépés.

A jelen tanulmány több lépcsőben kísérel meg lehetséges válaszokat találni arra, hogy mi is lehet az észszerű magyarázata a vegyes házasságok egyértelmű elutasításának Ezdrás és Nehémiás vonatkozó fejezeteiben. Elsőként a szövegek direkt és indirekt kijelentéseinek összegyűjtésére, majd pedig a kutatás területén kialakult leggyakoribb álláspontok felvázolására kerül sor. Ezután a Tóra releváns törvényi háttérének vizsgálata következik, tekintettel a vegyes házasságokra és az idegenekkel való szorosabb kapcsolat legitim változataira. Végül pedig az óizráeli jogi ideál (Tóra) és az Ezdrás-Nehémiás korabeli gyakorlat közötti kapcsolat kerül megvizsgálásra, melynek eredményeképp árnyaltabb képet kaphatunk arról, hogy a Tóra szelleme, illetve az Ezdrás-Nehémiás korabeli közösség vajon milyen mértékben befogadó avagy kitalasztó.